

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մէր հասցէն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր ըստին 2 կոպեկի:

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1891 ԹԻԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփա-
կան ձեռագրերը:

«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, վեց ամսականը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄՇԱԿ»-ը կարելի է խմբագրատան մէջ (Բաբոյանսկայա և Բաղդասարյան փողոցների անկի-
ւոյում, թատմադրութիւնի տանը):

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿ»-ը գրվելու համար պէտք է դիմել հետեւեալ հա-
ցէով. ТИФЛИСЪ, Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du jour-
nal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով:
բառին վճարվում է 2 կոպեկի:

«Մշակ» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպա-
գրվում են միմիայն լրագրողների յայտարարութիւնները, մասնաւորապէս և պաշտօնական հաստա-
տութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում: Մասնաւորապէս տպագրելը
առաջին երեսի վրա արժէ 4 ռուբլի, իսկ 2-րդ երեսի վրա՝ 2 ռուբլի:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՆՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի օգտաւէտ նախաձեռնութիւն.— ԵՐԵՎԱՆԻ
ՏԵԼԵԳՐԱԲԻՒՆ. Երբեք չէր լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵԼԵԳՐԱ-
ԲԻՒՆ. Գաղտնիկան ընթերցող Գերմանիայում:
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.— ԶԵՆՈՒԳԻՒՆԵՐ.— ԲՈՐՍԱ.— ՅԱՅ-
ՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եւ.— Ար-
ձաղանքի: բարի նկատմաների առիթով:

ՄԻ ՕԳՏԱՒԷՏ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹԻՒՆ

«Մշակ» անցեալ համարներէն մինում
մենք որպէս լուր հաղորդած էինք, որ
դատաստանական պայտառի աւագ-նախա-
ղահի նախաձեռնութեամբ դիտաւորութիւն
կայ հիմնել կողմասում անշափահաս յանցա-
ւորներ համար մի ապաստարան:
Այժմ կաշխատենք կարճաւոտ կերպով

բացատրել այստեղ այդ տեսակ հաստատու-
թեան օգտաւէտութիւնը թէ բուն մարդա-
սիրական և թէ ընդհանուր հասարակա-
կան, սօցիալական տեսակէտից:

Եթէ օրէնքը, կատարելով իր պարտաւո-
րութիւնը, պէտք է պատժէ յանցաւորին,
հասարակութիւնը, իր կողմից, այն հան-
գամանքից, թէ յանցաւորը պատժվում է,
ունի միայն այն օգուտը, որ ինքն ազատ-
վում է յանցաւոր մարդկանցից, իր շրջանը
մաքրում է փչացած, վնասակար տարրե-
րից, քանի որ խաղաղ քաղաքացիների շը-
ջանից հեռացվում են այդ վնասակար
տարրերը՝ կամ բանտարկութեան, կամ
աքսորի միջոցով: Այդ է, ասում ենք, այն
միակ օգուտը, որ ունի մարդկային հասա-
րակութիւնը իր միջոց յանցաւորների հե-
ռացնելուց: Բայց կայ և մի աւելի բարոյա-
կան, աւելի բարձր, աւելի մարդասէր, ա-
ւելի իրէպալական նպատակ, որը զուտ իրէպա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՍ

Ես եմ որ կամ,—ասա թէ ինչ հոտ է փչում
ամեն մի հայ գործիչից:

Ես չեմ ուզում, որ այս բանն այսպէս լինի,
որովհետեւ իմ քեզի այդպէս չէ տալիս,—ասա մե-

զանից իւրաքանչիւրի դատողութեան սկիզբը:
Ես այսպէս եմ կամում և այսպէս էլ պէտք
է լինի, կուզէ աշխարհը քանդվի,—ասա մեզանից

իւրաքանչիւրի դատողութեան վախճանը:
Ես մէջը կը լինեմ, կ'օգնեմ,—ասա հայի գոր-

ծունէութեան պայմանը:
Ես մէջը չեմ լինի, կը քանդեմ,—ասա հայի

թշնամութեան պատճառը:
Ես գործի գլխին կը լինեմ, գործը կը գովեմ և

առաջ կը տանեմ,—ասա մեր եռանդի և անձ-
նութեան աղբիւրը:

Ես գործի գլխին չեմ, ուրեմն թող իսկի այդ
գործն էլ չը լինի,—ասա հայկեան դաւաճների

հաւատածը:
Ես կը դամ ընտրութիւններին, եթէ ինձ ընտ-

րէք,—ասա ընտրողական սկզբունքի պաշտպան
հայի պայմանագրերը:

Ես դպրոցին բարեկամ կը լինեմ, եթէ իմ ու-

ղած մարդկանց այնտեղ տեղ կը տաք,—ասա մեր
դպրոցապետութիւնը:

Ես քեզ հետ բարեկամ կը լինեմ, եթէ դու իմ
գործիքը կը լինես,—ասա մեր բարեկամութեան

առաջին պայմանը:

Ես քեզ հետ ընկերութիւն կանեմ, եթէ դու
իմ աչքի գերանը չը տեսնես,—ասա մեր ընկերու-

թեան առաջին և վերջին պայմանը:
Ես քեզ կը փառաբանեմ, կը դովմա լրագրու-

հրապարակուի, եթէ դու էլ իմ սեր սպիտակի
տեղ կը ծախես,—ասա հայ հրապարակախօսի

«գրչի» ոգևորողը:
Ես կը դովմա գրեք, եթէ հեղինակը իմ թը-
նամին չէ,—ասա մեր կրիտիկոսի կրիտիկան:

Ես գործի համար անձա կը դնեմ, եթէ ասեք,
դու ես գործը քեզանից առաջ ոչինչ չը կար-

քեզանից յետոյ էլ ոչինչ չի լինի,—ասա հայ
գործողի անձնութեան մասշտաբը:
Ես... բայց ես-երկն վերջ չը կայ: Ամեն տեղ

եւս: Ես ամեն մի գործի մէջ. ես հրապարակում,
տանը, ընտանիքում, դպրոցում, փողոցում Ուրեղ

կը գնաք՝ «ես» կը լսեք, որտեղ նստեք, «ես» կը
տեսնեք, ում հետ խօսեք, «ես» կը ստանաք, ինչ

գործի ձեռնարկէք, «ես» ու միմայն «ես» կը վա-
յելէք:

Եթէ ուզում եք մի գործ չինել, նոյն իսկ ամե-
նախելական գործ, պէտք է ամենքի «ես»-երին էլ
լիութիւն տաք: Բայց կարելի է արդեօք այդ բո-

լոր «ես»-երին լիութիւն տալ, քանի որ այդ ե-
սերից իւրաքանչիւրն ուզում է ամենամեծ «ես»-ը
լինել, «ես»-երի գլուխը լինել, և ոչ ոք չէ ու-

զում իրանից բարձր «ես» ընդունել:
Քանդելին մեր տունն այդ անիծեալ «ես»-երը:
Այսօր էլ քանդում են, կանգնեցնում և փչացնում

են մեր բոլոր գործերը:
Ինչ անեք, ինչ միջոցով սանձահարեք այդ

հար: Ոչ իրարը, ոչ կեանքը, ոչ գործի վնասու-

թիւնը, ոչ ընկերոջ օգուտը, ոչ եղբոր երջանկու-

թիւնը, ոչ էլ վերջապէս կրթութիւնը, ուսումը,

լական, բարոյական լինելով հանդերձ՝ վե-
րին աստիճանի գործնական էլ է սո-
ցիալական տեսակէտից: Եթէ նայեք
հասարակութեան վրա, որպէս օրգանական
բարդ, բաղադրեալ, իր հաւաքականութեան
մէջ մի ամբողջ ամբողջութիւն կազմող
մարմնի վրա,—այն ժամանակ մարդկային
հասարակութեան միջոց կորած, քարոզած
իւրաքանչիւր անհամը, քաղաքացիների
շրջանից վիժած իւրաքանչիւր անհամը
անդաւաճի կորուստ է ամբողջ հասարա-
կութեան համար: Եթէ հնար լինէր որ
իւրաքանչիւր յանցաւոր նորից օրինաւոր,
հասարակութեան համար նորից պէտքա-
կան, օգտաւէտ անդամ դառնար,—հա, ի
հարկէ, անհամեմատ աւելի լաւ, աւելի
օգտաւէտ, աւելի նպատակայարմար կը լի-
նէր, քան թէ այն միջոցը, որը բաւակա-
նանում է միմիայն հասարակութեան վնա-
ւակար անհամը հասարակութեան միջոց
հանելով, նրան բանտարկելով, աքսորելով,
կամ գլխատելով:

Եթէ իրաւաբանութիւնը, հիմնվելով բա-
րոյափիլոսոփեան և սօցիալական գիտու-
թիւններից մշակված սկզբունքների վրա,
այն եղրակացութեանն է հասել, որ հա-
սարակական այս կամ այն սխալ կազմա-
կերպութիւնը, հասարակական այս կամ
այն աննպաստ պայմաններն են ծնեցնում
այս ու այն յանցանքները,—այն ժամանակ
պէտք է ընդունել, որ փոխելով հասարա-
կական կազմակերպութիւնը, փոխելով ընդ-
հանուր հասարակական պայմանները, կա-
րելի է քաջանել յանցանքների թիւը: Ինչ և
լիցէ, անուրանալի է մի բան, այդ այն է
որ փոխելով անհատական պայմանները
կամ բարեփոխելով այն բացառական կեն-
սական պայմանները, որոնց մէջ դրված է
լինում այս ինչ կամ այն ինչ անհատը,
հնարաւոր է լինում ոչ թէ միայն մեղմանել
յանցաւորի կոշտացած բնաւորութիւնը,
բայց և նոյն իսկ յանցաւորից օրինաւոր
մարդ դարձնել:

Այդ սկզբունքի հիման վրա է, որ եւրօ-
պայում և Ամերիկայում գոյութիւն ունեն

համալսարանը, դիպլոմը ոչինչ, ոչինչ բան չէ
տալում, չէ կոկում, չէ սանձահարում այդ կո-
պիտ, անտաշ, հակայական, վիթխարի «եսը», որ
դրած է իւրաքանչիւր հայի սրտի, գլխի, հոգու,
մտքի, ուղեղի մէջ:

Այդ անիծեալ և սն էր, որ եւ էլ մեր տունը
քանդեց. այդ անիծեալ եսն է, որ այսօր մեր բո-
լոր գործերը փչացնում է: Եւ այդ նոյն անիծեալ
հոգ կը լինի որ վաղը մեզ կը թշուառացնէ:

Խնդրե՛ք գտնե՛ք...

Խ. Մ.

«ԱՐՁԱԳԱՆՔԻ» ԲԱՐԻ ՆԿԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութեան
խորհուրդը նախագծած է եղել զբաղուել-ընթեր-
ցարան բանալու ու չէ բացել:

«Գոնեա պ. քարտուղարը օգնէր... Մենք իրա-
ւունք ունենք նրանից պահանջելու. որովհետեւ
ինքը անցեալ տարվայ ընդհանուր ժողովում պո-
ռալով ասում էր՝ «Եթէ ընկերութիւնը կարում է,
միտաւոր է քարտուղարը, նրանից հաշիւ պա-
հանջեցէք»:

Այդպէս է թելադրել լինում «Արձազանք» շա-
բաթաթերթը, որը յայտնի ժամանակից ի վեր
սաստիկ նախաձեռնողի է կանգնել ազգա-
յին-հասարակական գործերի բարոք և շուտ առաջ
խաղալուն: Այս նախաձեռնողութիւնը իր ջեր-
մութեան 800-ին է հասել 1889 թվ. սկիզբներից,
երբ շաբաթաթերթի խմբագիրը չար քամիների
փչումով վայր հողեցաւ Հրատարակչական ընկե-
րութեան նախագահական ատոմից, իբր աս-
րիների ընթացքում հասարակական գործը ողբալար-
քի մէջ տոնջող մէկը: Նաև այն օրից, երբ հասա-

յանցաւորների համար ուղղիչ բանտեր,
որոնց նպատակն է, հեռացնելով հասարա-
կութեան շրջանից յանցաւորներին, մի քա-
նի տարվայ ժամանակամիջոցում այնպէս
ներգործել նրանց վրա, որ նրանք նորից
դառնան օրինաւոր մարդիկ և մի քանի
տարուց յետոյ հասարակութեան մէջ նորից
ընդունվելով՝ դառնան աշխատասէր, օգտա-
ւէտ քաղաքացիք: Այդ տեսակ բանտերում
սովորեցնում են յանցաւորներին մի որ և է
պիտանի արհեստ, մուսուրապէս զարգաց-
նում են նրանց, ազդում են նրանց վրա
բարոյական տեսակէտից, ընտելացնում են
նրանց տոկոսն աշխատանքին և այլն...

Եթէ այդ տեսակ փորձեր աջակցում են
հասակ առած, ուրեմն աւելի կոշտացած
յանցաւորների վերաբերմամբ,—որքան ա-
ւելի նոյն փորձերը կարող են աջակցել դեռ
ևս քնքրել, մանուկ հասակի մէջ դոմկող
յանցաւորների վերաբերմամբ:

Մի անշափահաս յանցաւորին խստու-
թեամբ պատժել, առանց ջանք անելու
նրան որ և է կրթիչ ներգործութեան տակ
ենթարկելու, մի անշափահաս յանցաւորին
բանտարկութեան դատապարտելով՝ տեղա-
ւորել նրան հասակ առած, արմատացած
յանցաւորների շրջանի մէջ, ընդհանուր
բանտերում,—նշանակում է աւելի էլ նպաս-
տել մանուկ յանցաւորի բարոյապէս փչա-
նալուն, աւելի էլ յետ մղել նրան անդաւո-
նալի կերպով մարդկային հասարակութեան
առողջ շրջանից...

Եթէ նոյն իսկ գտնվելին թերահաւատ
մարդիկ, որոնք հրաժարվելն այն իրողու-
թեանը հաւատալուց, թէ հասակաւոր
յանցաւորին կարելի է բարոյապէս և մուս-
ուրապէս ուղղել,—հազիւ թէ գտնվելին
այն աստիճան բարոյաւոր անհատներ, ո-
րոնք բացէ ի բաց մեթօնն այն ճամբ-
աւորութիւնը, թէ մանուկը, անշափահաս
անհատը, որքան էլ յանցաւոր հանդի-
սանայ, դարձեալ ենթակայ է դաս-
տիւրակութեան, բարոյական ուղղիչ միջոց-
ների ներգործութեան, կրթիչ ազդեցու-
թեան...

Բարեկամներ, սկսեց մոռանալ նրան և առանց
նրան գործել այն ինչ մեղանում գործել կարելի է:
Եւ մանաւանդ այն օրից, երբ հասարակութիւնը
ոտ արձակեց նրա վրա և սկսեց հարուածել ու
երեսովը տալ նրա իբր գործած հազար ու մի
գլուխ մեղքերը:

Բայց հազար ու մի գործի գլուխ խմբագիրը
նրանցից չէր, որ այնքան մեղադրութեան ու դա-
նակոծութեան առջև լուրջեամբ յետ քաշվէր,
գէթ առ ժամանակ: Նա աւելի ընտրեց նմանիկ
նրան, այն կնոթին, որը թէ և ծնվում, բայց
դարձեալ խիղիւսում է: Այդպէս չին անում, ա-
սում են, ոչ վարդը, ոչ ցուրը, այդ ու ժամանակը:
Բայց չարամիտութեան առջև տեղի են տալիս
ընական իմաստութեամբ: Քաշվում են, առանձ-
նանում են, սրում, փորձում, պատրաստում են
իրանց վերջականը: Յետոյ մի օր յետ կը դառ-
նան իրանց ռեպրիմենդրի պատասխու:

Բայց «Արձազանք» շաբաթաթերթը միայն խի-
ղիւսելով ու գոռոզանալով է ճգնում իր անպար-
տելութիւնը ցոյց տալ: Շատ քարի, ենթադրեմք,
որ նա շատ էլ ոյժ ունի կուլելու և պատրաստ է
միշտ մտանել ի պայքար, որպէս դարձուած
էր անում մի օր մի կախկալութեամբ կարողալետ
միւս եպիսկոպոսացուն. բայց ինչ հետ ինչ հա-
շիւ ունի տալու առնելու, որ բանի ժամանակից
ի վեր միշտ պատրուակ է որոնում օձիքից բըռ-
նելու:

Սկսելով 1876-ից և հասնելով մինչև 1887-ը, ես
իմ յարաբերութեամբ շաբաթաթերթի խմբագրի
հետ, զրական և մեր հասարակական գործերի
ասպարեղում, տեղիք չունեմ ասած նրան ինձ-
նից վաղացած լինելու, և եթէ ես իմ որ և է
ծառայութեամբ իր վրա հնորակալութեան

Անշտափաճա յանցաւորին փակել ընդհա-
նուր բանտերում, ուրեմն մոցնել նրան
չափաճա, հասակն առած, կոշտացած
յանցաւորները չըմանք, — նշանակում է
մոցնել նրան բարոյապէս փչացած մի վա-
րակիւ միջոցով: Որքանիւ ազգի առջև
ունենալով, մանուկ յանցաւորը աւելի էլ
կը փչանայ և մանուկ յանցաւորից կը
դառնայ հասակն առած յանցաւոր:

Պէտք է, ուրեմն, պատժին դատաւարա-
ված, անշտափաճա յանցաւորներին հեռաց-
նել, առանձնացնել յանցաւորների ընդհա-
նուր չըմանից: Կրտսէ համար հարկաւոր է
ոչ թէ բանտեր հիմնել անշտափաճա յան-
ցաւորների համար, այլ հիմնել նրանց
համար՝ ուղղել ապաստարանն և ր:

Այդ տեսակ ապաստարաններում մա-
նուկներին ուսմանը են աւանդում, սովոր-
եցնում են նրանց մի որ և է ձեռագործ
արհեստ, զարգացնում են նրանց ֆիզիկա-
պէս, կրթում են նրանց բարոյապէս, որպէս
զի ժամանակով կրկին կարողանան վերա-
դարձնել նրանց հասարակութեանը և ըն-
տանիքին ու հասարակութիւնը կարողանայ
նրանց ուղղել իր շրջանն ընդունել, որ-
պէս ուղղված, բարոյապէս կրթված, ազ-
նիւ աշխատանքին ընտելացած, որ և է
արհեստ իմացող օգտաւէտ քաղաքացիներ-
ըն:

Այս է, ահա, անշտափաճա յանցաւոր-
ների համար ներգաղթում հիմնվող այն
բարերար, մարդասէր և հասարակօգուտ
հաստատութիւնների միտքն ու նպատակը,
որոնք կրում են «Անշտափաճա յանցաւոր-
ների ապաստարաններ» անունը:

Յանկալի է, ի հարկէ, որ և մեր երկրում,
ուսմանաձեռնութեան շնորհով էլ լինի,
վերջապէս հիմնվէին այդ տեսակ անհրա-
ժեշտ հաստատութիւնները:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, վերջացան թիֆլիսի
Դոմայի առաջիկայ 1891—1894 քառամակի
համար ձայնաւորների ընտրութիւնները: Անցեալ
կիրակի ընտրութեան ձայնաւորների երրորդ կարգի
միայն 10 հոգի: Մէլք-Կարակոչեան, Գլուխանեան,
բժ. Բոսինեան, Բերիձէ և ուրիշներ հրաժարվե-
ցան քուէարկվելուց, ապա ընտրվեցան երրորդ
կարգի ձայնաւորներ հետեւեալ անձինքը. 1) Պ.
Վասիլեւ, 2) Վ. Բոլդաքով, 3) Ֆ. Վէտցէ, 4) Ի.
Գլուխանեան, 5) Գ. Պալկեւ, 6) Ի. Բոլդաքով:

Կարող է զննել կարողացած էլ չը լինի, ինքս, պի-
տի խոստովանում, նրանից անպակաս քաղաքա-
վարութիւն և հիւրամեծարութիւն գտած եւ և
դրա համար միտքս մինչև այսօր էլ չնորհակալու-
մի մնում նրան և քաղաքութեամբ է լինում այն
անցեալը: Հարաւարկութիւնը տրտմականով և դառ-
նով առիթ է տալիս ինձ յիշատակելու անցեալի
քաղցր ու ուրախակից:

Այդ, 86-ից դէս կամընթաց շատ ջուր է ան-
ցել. անցել ու փոխել է ժամանակը, փոխել է բա-
րեքն ու կարծիքները, փոխել է համակրութիւն-
ները, փոխել է նաև մեր դաւանութիւնը: Այժմ
տարբեր բաղնիքների վրա ենք դո՛ւ մատուցում:
Նրանք մի ոսկեօր սեղան է, խնկարկված. ինձ
մի աղքատիկ քար, արհամարված:

Այդ պէտք է համարել պատճառը և այդ նրա
համարձակութեան աղբիւրը դէպի մեր ազարակը
քարեր գործելու:

Ես «պոռայով» (չնորհակալ եմ նրբութեան
համար) ասած եմ եղել լինել ընկերութիւնը կա-
ղում է, մեղաւոր է քարտուղարը, նրանից հաշիւ
պահանջեցէք: Անաջող կարկատանք և չարամիտ
թելադրութիւն, որ սխալ է, չարախաղութիւն
համար սովորական դառնալ յաճախ կրկնութեան
շնորհիւ:

Շնորհիւ հասարակութեան գանձի բարեկամնե-
րի յեղեղման անցեալ տարի պ. Արքայ Յովնան-
նիսեան սուրբ էր զննել տալիս քուէարկելու՝ անը
ընկերութեան խորհրդի քարտուղարին 600 ման-
թի ահապէս ուժեղել, թէ պակասեցնել: Իր բարե-
կամները, որոնք յարուցել էին խնդիր, պակաս-
եցնելու կողմն էին: Մինչև իսկ մէկն աւելի առաջ
գնալով՝ ասում էր թէ պատիւ է ձրի ծառայելը:
Ի հարկէ, արժէ հաղարկելով ստանալ ուժիկ և

7) Իշխ. Գ. Բարաթով, 8) Ա. Բաքրաձէ, 9) Վ.
Սարաջով, 10) Ա. Սարաջով, 11) Ա. Պաշկեւիչ,
12) Իշխ. Գ. Յիլմանով, 13) Ն. Արշլանով, և
14) Լ. Մամադով:

«Новое Обозрение» լրագրին հաղորդում են,
որ թիֆլիսի «Ռուսկո-էսթրի» և վարժականների
փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան» նախա-
դաճակի՝ իշխանուհի Անտոնովա թուանեանց,
թոյլտւութիւն է ստացել բանալ մի քաղաքում
պատրաստական (օրինակելի) մի ուսումնա-
րան, տեղական ընկերութեան աւանդող առարկա-
ների բաժնով:

Թաթումաշեան պ. Ս. Մակարեան ուղարկել է
մեր խմբագրութեանը 10 բուրլի, խնդրելով որ
իր անունից ուղարկենք «Մշակի» մի տարեկան
օրինակը կողմ դիւրի ծխական հայոց դպրոցին:

Փոքի գիւղից միջ գրում են. «Գիւղի առողջա-
կան դրութիւնը չէ կարելի բաւարար համարել.
պատահում են այստեղ յանկարծական մահերի
դէպքեր: Մի երկու շաբաթ սրանից առաջ մի
գիւղացու երեսը յանկարծ ուռաւ և նա նոյն օրը
վախճանվեց: Այնուհետև օրընտրեալ տարախոյնի
հիւանդութիւններ չատ էին տարածված մեր
գիւղում և շատերը զո՛ւ հիւանդու-
թիւններին: Այդ երկուցը մասամբ պէտք է բա-
ցատրել այն ցաւալի սովորութեամբ, որ գիւղա-
ցիք ուսում են հիւանդ տաւարի միտք: Գիւղացին
մարթում է մի եղ, կոյ, գոմէշ, ոչխար՝ այն դէպ-
քում միայն, երբ կենդանու կամ ոտն է կտրված,
կամ նա մեծ է մահ հիւանդ է արդէն... Ուրե-
մն հասկանալի է, որ գիւղի ժողովուրդը, կերա-
կրվելով այսպիսի հակառողջական նիւթերով,
պէտք է որ վարակվի»:

Դեկտեմբերի 8-ի գիւղերը առաջին անգամ այս
ձեւով ընթացքում ձեւն եկաւ թիֆլիսի: Ձեւը
չարեւակում էր գալ և միւս օրը, թէ և
գետին հասնելուց ալէս իսկոյն հաղկում էր և
միայն ցեխ էր գոյացնում փողոցներում:

Բազումաշեան պ. Գրիգոր Այվազեան գրվելով
«Մշակին», մեր լրագրի մի երկրորդ օրինակը
նուրում է Ղարաբաղի Սարուշէնի Այվազեան
ծխական դպրոցին:

Կայսերական տեղնիական ընկերութիւնը վճա-
ռել է 1891 թվ. մարտին Պետերբուրգում բանալ
համառուական լուսանկարչական ցուցա-
նադէս:

Տարվայ վերջն է, և արդէն սկսել են լոյս տա-
նալ:

Հաղարկելով վրա նաև ուրիշ հաղարկներ, կամ ա-
մենին չը ստանալ. վեց հարիւր մանթիկ եղածն
էր: Մեր Բարեգործական ընկերութեան
անդամները մէջ մարդիկ կան, որոնք մի բուռն
հետաքննութեան համար էլ 600 մանթիկ այնպէս
դէն կը չարտան, ինչպէս դէն էր չարտում իր
խօսքերը ձրութեան համար կարծիք տուողը:

Իմ ասածը, իմ մեղքից յառաջ եկած վիճաբա-
նութեան մէջ մանկելով և ես, ըստ էութեան այն
էր, թէ ընկերութեան ամենայն տեսակ գոր-
ծերի վարումը խորհրդի քարտուղարի վրա ծան-
րացած լինելով, սրան պէտք է աւելի ժամանակ
տալ իր պաշտօնը, աջողութեամբ կատարելու, ո-
րից կախված է ընկերութեան գործերի աջող-
կամ անաջող ընթացքը. վարձքն ու մեղքը քա-
րտուղարին են: Այս խօսքի վրա պ. Արքայ Յով-
նանիսեան, ի հարկէ, առիթ էր փախցրել
խորհրդի անդամների երեսը նայելու և աչքով
չնորհաւորութիւն անելու: Բայց իմ ինչ փոքիւ.
ես ասում էի իրը, որին գործով վկայ եմ ահա
իննից աւելի տարի: Ուստի չարտանակեցի ասել,
որ երբ ուժեղ լինելը է յարուցելով, պէտք է ա-
ւելացնելու խնդիր յարուցանել և ոչ պակասեց-
նելու:

Իմ ասածի և «Արձագանք» շաբաթաթերթի
թելադրութեան թէ առիթի, թէ իմաստի մէջ
տարբերութիւն կայ: Այս դէպքում թէ շաբաթա-
թերթի, թէ իմ լեզուն ուրիշներ համար գուցէ
այնքան պարզ չը գայ: Հարաւարկութիւն սրտի
խորքը և լեզուն ծայրը այս խնդրում իրար հեռ-
դաճակից են. նրանց նպատակը խայթելն և ան-
ախորժ անձնաւորութիւններին գործի գլխից հե-
ռացնելն է: Այս արդէն հրապարակամիջում իսկ
ասված ու լսված բան է: Թէ չէ ինչ պահանջ

նել հայերէն լեզուով դանդաղ օրացոյցներ:
Խորհուրդ ենք տալիս հրատարակչներին, որոնց
նպատակը, ի հարկէ, միայն նիւթական չափն
է, որ հէնց իրանց չափն տեսակետից, ձեռք վեր-
ցնեն օրացոյց կազմելու աւանդական սովորու-
թիւններից, և մայիսն օրացոյցի մէջ ժողովրդին
պիտանի, առօրեայ կեանքի համար հարկաւոր,
ուսանելի և հետաքրքրական տեղեկութիւններ:

Այս տարի լրացաւ Պետերբուրգում հրատա-
րակվող ուսուց յայտնի «Вѣстникъ Европы»
ամսագրի գոյութեան 25-ամակը: Այդ ամսա-
գիրը, ընդհանրապէս ասելով, իր երկարատեւ գո-
յութեամբ կարողացել է պատուար տեղ բռնել
ուսուց գրականութեան մէջ: Հաս ցանկալի
է, որ նա դեռ երկար տարիներ շարունակել իր
գոյութիւնը, բարձր պահելով ուսու մասուլի հա-
մակրելի ուղղութեան դրօշակը:

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալ նկատողութիւ-
նը. «Թիֆլիսի ժողովարանի անդամները վճռել են
ժողովարանը իր այժմեան բնակարանից տեղա-
փոխել, եթէ տանտերը կուզենայ անպատճառ ա-
ւելացնել տան վարձը: Մինչև այժմ կլուրը վճա-
րում էր տարեկան 9 հազար ռուբլի, այժմ տան-
տերը պահանջում է 10 հազար: Մի հազար ռուբ-
լու համար ուղում են կլուրը տեղափոխել երես-
կայեցէ ուր՝ նախկին Արշակունի հեռու, խա-
րու, հնացած և անարմար շինութիւնը, որտեղ
մի քանի տարիներից ի վեր ապաստան է գտել
հաշակաւոր «կոմիտէ»ի կլուրը: Ժողովարանի
անդամները տան վարձն աւելացնելու մէջ տես-
նում են «կասկածելի մարդկանց նմանաբան գի-
տուններ», — և այդ պատճառով գոցել իրաւունք
ունեն վերափոխել և կլուրը տեղափոխելու. բայց,
ասեցէք, ի սէր Աստուծոյ, այդ բանի մէջ ինչ
մեղաւոր են կլուրի յաճախողները, որոնք մի
փոքր դուրսնուցելու ստանալու համար պէտք է
ցեխոտ փողոցներ անցնեն և հազիւ հասնեն Ար-
շակունի հնազանդական տան դռներին: Տեղափո-
խել կարելի է կլուրը, ու է ասում: Բայց պէտք
է հողաւ լաւ և յարմար բնակարան գտնել, և ոչ
թէ ասել. «այստեղ չենք մնում, գնում ենք» և
ապա դուրս գալ և ստանան գիտէ թէ ուր դը-
նալ...»

ԲԱՂԻԻ Արաքիւնեան առեւտրական տունը, ինքն
գրվելով «Մշակին», բացի սրանից ուղարկել է
մեզ 20 ռուբլի, խնդրելով մեզ այդ փողով ու-
ղարկել առաջիկայ 1891 թվ. «Մշակի» տարե-
կան երկու օրինակ որ և է հայոց դպրոցներին,
մեր հայեցողութեան համեմատ: Ուստի Արաքիւ-
նեանի նուրում «Մշակի» երկու օրինակը կու-
ղարկենք առաջիկայ յունվարից սկսած 1) Օրդու-
րաթի քաղաքին ժողովայ կարճեան գիւղի ու-

կարող է անել մի քարտուղարից մի շաբաթա-
թերթ, որ էջեր է նուրիւն նրա ուժիկը պակասեց-
նելու և նստելի հաշուով նրան մի քանի ռուբլի
տալու:

Երբ քարտուղար, գրագիր, հաշուապահ, գործա-
վար, գործակալատար, սպասաւոր, այն և սպասաւոր
նամակներ տանելու բերելու և նամակատներում ժա-
մեր կորցնելու 600 մանթիկ փոխարէն, թող կարտն
տանդ գանգը թելը խնդրալուծներ և ամեն տե-
սակ կասկածելի քաղաքայիններ. թող դիւրադա-
ղար անեն ընտանիքիդ հանգիստը և անգամ տա-
րափոխել արտ բերեն տունդ ամեն եկուոր և ա-
շակերտ, որ ներկայանում են նպատակ և թոշակ
տանելու. թող հեռուից խնդրատուները նամակ-
ներով անհանգիստ անեն քեզ թէ ինչ պատահա-
կան կը ստացվի խորհրդից իրանց համար. թող
փողոցներում բռնեն քեզ և իրանց ցաւերը պատ-
մելով ժամերը սահեցնեն. Դու, քարտուղար
խորհրդի, ասում էր շաբաթաթերթի, ստացել
վարձ նստելի հաշուով. իսկ 600 մանթիկ չատ
չատ է: Եւ այսօր նա իր իմ խօսքով, հաշիւ է
պահանջում ինձնից, թէ ինչու խորհուրդը նա-
խագծում է ընթերցաւորը բաց չէ անում: Այ
դու մեղաւոր քարտուղար:

Այնու գուցէ, որ ընկերութիւնը քարեգործա-
կան է և խորհրդի անդամները, իւրաքանչիւրը իր
ցաւի և գործի տէր մարդ, ձրի են ծառայում և
քարտուղարը, չափէ շխտակ խօսնել և հակառակ
դառնանք, իր սպրուստի համար հարկաւոր դրա-
մի պակասորդ հարկաւորված է ուրիշ աշխատան-
քով ձեռք բերելու, որ նոյնպէս ժամանակ է գը-
բաւում:

Ուստի ես ասում էի անցեալ տարվայ ժողո-
վում, աւելի մեծ չարքի ատաջն առնելու հա-

տումարանին, և 2) Գուրա քաղաքի հայոց եկե-
ղեցական ծխական երկսեռ դպրոցին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՊՐԱՑԱԿԱՆ ՐԷՅՈՐՄԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՅՈՒՄ

Բերլինում, նոյեմբերի 24-ին, կայսրի ներկա-
թեամբ և ժողովրդական լուսաւորութեան
նիստը գոյելի նախագահութեամբ կայաց-
ղարոցական յանձնաժողովի նիստը: Մինչև
«Reichs-Anzeiger»-ի խօսքերով, բացեց նիստը
ճառով, որի մէջ չնորհակալութեամբ յիշեց կա-
րի մասնակցութիւնը ուսումնարանական ընթեր-
հարցում և յայտնեց, որ այդ ուղղութեամբ
հրատարակած հրովարակներով վիճելով II շա-
բաթական է իր հաշակաւոր նախնիքները բրա-
դէնտրոգեան կուրֆուրստները և պրոսակա-
թագաւորները փառաւոր գործը: Կայսրական
հրովարակներով զարգացեալ դաստաւարական
հարցի յարուցումը պատահեց ուղիղ այն ժա-
նակ,—ասեց մինիստրը,—երբ հասարակութեան
մէջ շարժում էր սկսվել յօգուտ ներկայ ուսու-
նարանական օրստմի հիմնական սկզբունքների
փոփոխութեան,—մի շարժում, որը հետևանք է
սարակութեան պահանջի՝ յարմարեցնել դաս-
տաւորութիւնը թէ փոփոխված սօցիալական պայ-
մաններ և Գերմանիայի քաղաքական դերին, և
այն գիտակցութեամբ, որ կլստական կրթութեան
գոյութիւնն ունեցող պիտանիւ աճեցնում է
յայտնի պրոֆէսորայի մարդկանց թիւը ի վն-
միւնների և բազմացնում է գործ պոռուր, բա-
զործ չը դանող մարդիկ: Այս յանձնաժողո-
կույուն է դրացում տալ հասարակութեան ա-
պահանջներին, և թէպէտ յանձնաժողովը բաղի-
ցած է բացառապէս պրոսակայ մասնակալութեան
ընդ և գիտականներից, բայց ի նկատի ունենա-
լով Պրուսիայի զիրքը գերմանական պետութիւն
ների շարքում և կրթական գործում նրանց մի-
նչած վաղեցիկ կայսրը, հեռուոր յոյս տալ
որ յանձնաժողովին կաշողվի վճռել վերջինից
հարցը յօգուտ ամբողջ գերմանական հայրենիքի
ձառի վերջում ասված է, որ վիճաբանութիւնն
ըր յանձնաժողովում կատարելապէս աղաւտ
լինեն և որ նրանց հետեւանքները կառավարող
գերմանական կայսրի հայեցողութեանը, որը ա-
յանձնաժողովի համար կը լինի որպէս խախտ
ուսու բարեմալութիւնն արաւ յանձնաժողովի
զանքներին, յոյս յայտնելով որ նրանց դրացումը
ներք աշող վախճան կունենան և մեծ գոյաւան-
քով խօսեց Գոյելին մասին. իսկ երբ յանձն-
աժողովը ձեռք դարձեց իր գործին, վիճելով

Ես, տեսնում եմ, չնորհ չունիմ և ոչ ժամա-
լաւ քարտուղարութիւն անելու: Մեր գործող
և գործին նախանձանդիւր երեցողների շի-
նում կան ինչ ինչ յատկութիւններ, որոնցից
հուրիկ եմ: Ուստի որոշել եմ տեղի տալ հետե-
ւեալ:
Անշուշտ շաբաթաթերթը կունենայ ի պատ-
տի հատմանի գործողներ: Եթէ Կովիտի շաբ-
թարեգործական ընկերութեան խորհրդի քարտու-
ղարի պաշտօնը ունի հրապար, դա շաբաթա-
թերթին համակրելի գործողների արժանապատ-
ւութեանը մեայ չի բերի, թող նրանցից ոչ
ցանկանում է յառաջ մատչել և խնդրատուրդը
նի խորհրդին:

Իսկ ես, եթէ այնքան կարողութիւն ունենալ
որ ընկերութեանը անպակաս անգամ գրվիմ, ա-
նց անգամ, որ քարտուղարի ուժեղ համար
խօսքը բացվի ընդհանուր ժողովում, ան-
նախանձ սրտով պիտի պաշտպանեմ նրա յաւելա-
ցումը: Եւ այժմիս իսկ ասում եմ, որ այդ պաշ-
տօնը աջողութեամբ վարելու համար պէտք է
1,200 ռուբլի նշանակվի ուժիկ այն գրագէտին
որ կառավարել իր ծառայողները ընկերութեան
նր:

Թիֆլիս. Ա. Մ. Ելեկեան

բը, այդ աղամարդը սկզբում ոչինչ նշանակու-
թիւն չը տուէր այդ դէպքին (և դուք մի փոքր
էլ դուրսնացաւ), բայց նրա ամուսինը ահագին
աղուկ հանց, և ստիպեց իր մարդուն զանգառ
տալ դատարանին: Հետաքրքրական է, ինչ կը
լինի դատարանը:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ 8 հոկտեմբերի: Հրատարակված է
հարձադարձի հրովարտակ, որով Ալեքսանդր Պետ-
րովիչ Օրդենս-Գրեման պիտի չհաղարձու է նը-
շանակվում փորձական բժշկութեան նորահիմն
կայանական ինստիտուտի:

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ 9 հոկտեմբերի: Պրինց Օլգեն-
բուրգեանի կողմից բժշկական ինստիտուտի պետու-
թեան նուիրելու առթիւ, հարձադարձի հրովար-
տակի մէջ արտայայտված է արտաքուրի չնորհա-
կայութիւն ընդհանուր բարձրութեան մեծահոգի
կերպով ծանայելու համար և ասված է, որ թա-
ղաւոր կայսրը անձամբ այցելելով, համոզվեց, որ
ինստիտուտը, չնորհով գործ դրած աշխատանք-
ներին և միջոցներին, նշանաւոր տեղ կը բռնէ
այն հիմնարկութիւններ թուով, որոնց նպատակն
է պահպանել ժողովրդի առողջութիւնը: Ինստի-
տուտի օժիւր տեղի ունեցաւ երէկ, մի քանի
բարձրագոյն անձերի, միջնադասի, դիպլոմատ-
ներ, ուսուցիչ և օտար բժիշկներ և զինակազմնե-
րի ներկայութեամբ:

ՊԱՐԻՉ, 9 հոկտեմբերի: Դատարանը վերջա-
ցրեց դատատանտական քննիչ Գուգիէի սպանու-
թեան նշանաւոր գործը: Մեղադրվողները դատա-
պարտված են՝ էյրօն—մահովան, իսկ օրիւրդ
Բոմպար—տաժանակիր աշխատանքների 20 տա-
րով: Դատարանը չընդունեց հիւնդադրվող ներգոր-
ծութիւնը:

ՇՏՈՒՑԱՐՍ, 9 հոկտեմբերի: Ենթադրութիւն

կայ քաջանել լատիներէն և յունարէն լեզուների
դասերի թիւը, աւելի մեծ տեղ տալով գերմանե-
րէն լեզուին, մաթեմատիկային, բնական գի-
տութիւններին և նկարչութեան:

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԲՈՐՍՍ
Գեղարվեստի 7-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արծէ.	87 ր. — 4.
Բերլինի վրա 100 մարկ	42 > 67 >
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ	34 > 55 >
Ռուսի	7 > 07 >
Մարսայի կուպոններ	141 > 25 >
Արժաթ	1 > 07 >
Բորսայի դիվիդենդներ	4 և 43/4%
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	103 > 25 >
— — — — — 2-րդ	102 > 75 >
— — — — — 3-րդ	102 > 62 >
— — — — — 4-րդ	103 > — >
— — — — — 5-րդ	102 > 62 >
— — — — — 6-րդ	102 > 62 >
60% ոսկեայ բէնտա	146 > 75 >
40% ոսկեայ փոխառութիւն	— > — >
Արեւելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	103 > 50 >
— — — — — 2-րդ	104 > 75 >
— — — — — 3-րդ	106 > 37 >
Ներքին 5% առաջին փոխառութիւն.	239 > — >
— — — — — երկրորդ	217 > — >
Պետական. երկրորդային բէնտա	103 > 50 >
51/2% բէնտա	106 > 50 >
40% ներքին փոխառութիւն	91 > 25 >
50% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	103 > — >
51/2% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	106 > 12 >
41/2% գրաւական թղթեր կալուած.	— > — >
փոխ. կրեդիտ. բնկեր. մետաղ.	139 > 75 >
— — — — — թղթաւ.	— > — >
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.	— > — >
բնկերութեան օրդիւնները.	99 > 12 >
Մոսկովայի քաղաք. օրդիւնները.	97 > 75 >
Օրդիւնային	99 > 50 >
Թիֆլիսի	— > — >
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— > — >
— — — — — Գուգիէի	— > — >
Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը	— > — >
ամուր է:	

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամիս 16-ին, կիրակի, 11 ժամին, քաղաքային խորհրդարանի դահլիճում տեղի
կունենայ «Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան» ընդհանուր
ժողովը:

- Ժողովի պարագայունքները լինելու են՝
- 1) Վարչութեան հրաժարված փոխ-ատենապետի և մի անդամի տեղը լրացնել:
 - 2) 26 անդամների բողոքը 1889 թ. ընդհ. ժողովի մի քանի վճիռների դէմ:
 - 3) Գրադարաններին ընկերութեան հրատարակութիւններին ձրիաբար մատակարարելու խնդիրը:
 - 4) Ընդհ. ժողովների արձանագրութիւնները կարգաւոր խնդիրը:
 - 5) Վարչութեան առաջարկութիւնը հնգական բուլբուլ գրքեր տալու անդամներին:
- Կանոնադրութեան § 8 ծանօթ. զօրութեամբ «այն իսկական անդամը, որ վեց ամսվայ ընթաց-
վում չէ վճարել իր տարեկան վճարը, համարվում է ընկերութեան անդամացումից հրաժար-
ւած»:

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԻՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ MESSAGERIES MARITIMES (ՄԵՍԱՃԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ԼՕՆԴՈՆԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ
Ուրբաթ, 14/26 հեկտեմբերի դուրս կը գնայ ԲԱԹՈՒՄԻՑ LA TAMISE (ԼԱ-ՏԱՄԻՍԶ)
շուգանակ, նաւապետ CHARVET (ՇԱՐՎԷ) դէպի Կ. Պօլիս, Մարսէյ, Հալիք, ԼՕՆԴՈՆ, մասնե-
լով և միջանկեալ նաւապետները:

Ազգանքը՝ ԲԱԹՈՒՄԻՍ Կ. Գ. ԷՍՏԷՆԵՐԻ, ԹԻՖԼԻՍԻՍ՝ ԳԵՐԳԻ ՀԵՅՈՒԹԵԱՆ
ՀԵՅՈՒԹԵԱՆՑ, իսկ ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ՝ ԳՕԼԴԼԻՍՏ:

2—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM. ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԻՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Շուգանակների կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեք-
շաբթի օրերը, երկուշաբթի մի անգամ, չորեքշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած:

ԵՒ ՓՈՒՍԿԱՐՁ

Բաթումից Մարսէյ, մասնով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պօլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈՒԵՆԱԻԵՐԸ ԳՈՐԾՈՒՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի, 5/17	Դեկտեմբերի	Շուգանակ	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ Նաւապետ	ԺԻՐՈՒՆ
—	19/31	—	ՄԻԿԱՍԻ	ԲՕՇԷԼ
—	2/14	յունական	ԱՆԱՏՈԼԻԱ	ԳԱՐԻԿ.
—	16/28	—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	ԺԻՐՈՒՆ

Տօմսակները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գնից պակե-
ցվում է:

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդներին և բեռների մասին թող բարեհաճին
գիրմէլ ընկերութեան ազգանքներին. ԲԱԹՈՒՄԻՍ՝ Կ. Գարանիսին, Նաբերէժնայա, իսկ
ԹԻՖԼԻՍԻՍ՝ Կ. Վիկտոր ԴՄԱՆՈՒՄ, ՄԻՋԻՆ-Փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Սաաւուրովի
տանը:

5—10 (Ե. Լ. Շ.)

ВЫСОЧАЙШЕ
ТОВАРИ-
МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУ-

УТВЕРЖДЕННОЕ
ЩЕСТВО
ГУМНО-ЛИТЕЙНОГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и за-
водскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ
мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Шеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ
крупосѣкъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверио. Лѣсо-
пильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ,
кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна.
Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ граблей «Голливортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокурен-
ныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелезныхъ дорогъ.
Складъ локомотивовъ, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми ба-
рабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клейтонъ и Шутлортъ въ Линкольнѣ,
и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь»
Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРИО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ
пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ
судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ нД. Г. Я. Золотухинъ, Никола-
евскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реального учи-
лища кв. № 8.

35—100 (Ե. Շ.)

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԻԿՈԼԱՆ ՄԱՆՈՒՑԱԿՏՈՒՐԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՍԱԿԱՄԱՐՕՁՈՎԻ ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿԵ-
ՐՈՒԹԵԱՆ

Ունի պատիւ յայտնել ի տեղեկութիւն պ.պ. վաճառականների, որ մեր առևտրական
պահեստը, որը գտնվում է Բաղու քաղաքում, ծովի ելքում, Կրասնիկեանցի տանը,
1891 թվականի Յունիսի մէկից տեղափոխվում է Կրասնիկեանցի տանից՝ Մարգարէ
Իվանովիչ Երամիլեանցի տունը, որը գտնվում է հին Պօլիցայի փողոցում, ուր և խն-
դում ենք 1891 թվականի Յունիսի մէկից որ մեր մանուֆակտուրային ապրանքը մեր
պահեստից առնողները բարեհաճեն զիմել:

2—4 (Ե)

ԲԺԻՇԿ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ տեղափոխվել է Գոյովիսկի Պրոսպեկտ, Բաղ-
դանայա պատի զինաց, տուն Միրզոբիլի № 44: Հիւանդները ընդունում է առաւօտան
ժամի 12-ից մինչև 1 և երեկոյան ժամի 5—7:

4—5

Պետերբուրգ ուղևորվելով, ես մնալու եմ Թիֆլիսում մի շաբաթվայ չափ և ան-
ձամբ ցոյց կը տամ ու կը բացատրեմ հասարակութեանը թէ ինչ ձևով պէտք է վառել
իր հնարած ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔԸ ծխողների համար, որը ամենեւին չէ
ենթարկվում եղանակի փոփոխութեան:

Սյո գործիքը առաջին անգամն է վաճառվում Ռուսաստանում: Իւրաքանչիւր զոր-
ծիքը կրում է Պետերբուրգի քաղաքապետի գրաւոր թղթաւորութիւնը:

Գործիքը ծախվում է ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւօտան 9 ժամից մինչև
3 ժամ կէսօրից յետոյ և 4 ժամից մինչև 7 ժամ երեկոյան, Յէյալիի մազաղիւնու,
Պալատի առջև:

Վաճառականների համար զիջում կը լինի: Վկնում եմ «Սեկերիէ Նովերա» հիւ-
րանոցում:

Ամերիկական քաղաքացի ինժեներ Լ. Կ.

5—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ЛИТЕРАТУРНО ПОЛИТИЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ

„ИВЕРІЯ“

(пятнадцатой годъ изданія)

Въ 1891 году газета «Иверія» будетъ выходитьъ подъ прежнею редакціею и по прежней
программѣ ежедневно, кромѣ дней непосредственно слѣдующихъ за воскресными и праздни-
чными днями.

Подписная цѣна газеты съ доставкой и пересылкой:

На 12 мѣсяцевъ	10 р. — к.	На 6 мѣсяцевъ	6 р. — к.
> 11 >	9 > 50 >	> 5 >	5 > — >
> 10 >	8 > 75 >	> 4 >	4 > — >
> 9 >	8 > — >	> 3 >	3 > — >
> 8 >	7 > 25 >	> 2 >	2 > — >
> 7 >	6 > 50 >	> 1 >	1 > — >

За границу на годъ 17 руб., на полгода—9 руб. 50 коп.

За переѣзду адреса уплачивается: иногороднаго на иногородный—40 коп., городского и
иногородный—1 руб.

Подписка принимается не иначе, какъ съ перваго числа каждаго мѣсяца.

Подписка и объявленія принимаются исключительно въ Тифлисѣ, въ помѣщеніи редакціи,
на Николаевской улицѣ, въ домѣ бывш. кн. Грузинскаго, № 21. Иногородные обращаются съ
требованіями:

Тифлисъ. Во редакцію газеты «Иверія»

2—2

Редактор-издатель князь Ілья Чавчавадзе.